

Փեսու, "Փօրմանլաս", "իդէալու", "պրօկեցարիտու", "բարժօւալիտու", "Փակտորու", "Կարտուալու", "պրօցէսու", "անտիպօտ", "մասուն", "մարտզին", "աւատուսուն", "մանաւարտու", եւ անթիւ նմանելու; Ի հարկի թարգմանիչն աշխատած ալ է հայցընելու, "առերթինողդիմուն", բայց տանց շատն ալ՝ ինչպէս կը խստավաճիր սիրոթ են հնումը մը աշխարհարար մէջու մէջու. ինչպէս "Հոսուարիկանացում" (socialism), "Երկնարունք" (alternative), "բառազորդաթիւն" (phraseologie), "բառականուն" (normal), "գերբնականուն" (unnormal), եւ շատ ուրիշեր: Անչուշ այս կետն բնական մէկնաթիւնը կայ, եւ թարգմանիչը մէն մասունի իրաւունք ունի, երբ կարգացընն իւր այս ընթացքուր գրութիւն: "Մերձ աշխինքն գնեա եւս գիտակն առքինութիւն: Եղան բառաւուն ալ չչիք չնեն համապատասխան գաղտափառնիք բուռ իմաստին: Եւս ասկայս կարծենիք շատ բան կարելի էր հայ մէջու ոգւցիս տէկի համեմատ փոխորեւ: Գրքին բուռ պարագաներն եւնեան վրայ խորի մը ծրագրէն գուրա կը մնայ:

4. Յ. Տ.

ԱՀԱՅՈՒՆ ԹԵՐԹԵՐԵ ԾԱԼԻՇՈՒԽԱ

1. Ցաթեւու սինը: — 2. "Հայրենիք" — նոր շաբաթօթիք մը: — 3. Պարփիս "Ալում իսա ուսանողաց", եւ Համալարանի ամսաթօթիք: — 4. Նեխսէնի "Հպատիք ու Հպատիք զրին քննալատութիւնը:

1. Տալեւու ունեց Առաջապահնեան կարառչէք W. Zeitschrift f. d. Kunde des Morgenlandesի 1898թ թիւ 4ին մէջ որ գետ նոր հրատարակութիւն է: Կ. Պողոս Աթ-Մէյստունի մէջ ունեկան կառանոնքի Պորիբորդէնէւս մասն վայ խուելով՝ որոն համար խաղընն արարացի հեղինակը կ'ըս թէ հովին շարժած ժամանակն առան ծերպէրս: մէջ դրաւած ամեն առարկայ, պայպէս ապակի, կարգն, եւ առաջ կը խախիտ թէ ծանօթացնէ: Եւրպացցու մեր սինը զոր կանչնած է Յահաննէ Սինենեա եպիսկոպոսն: իւր կառուցած Պօղոս - Պետրոսի եկեղեցնց առջևն, որ զարմանալ յասկութեանք մը երբ մէկ մէրէն ձնըք կոթնցընէ, կամ թէ եթե կերպով մը ճնշէ արքողովին կը սիս շարժիլ, ինչպէս Հանզարեան Վարդապետն, Արքին եւրպացի հանաւարդորդն եւ այլը անձամբ փորձարար են առանուած իւր կամ լուս եւս ուսանողութեան մէջ վերին ամիսներս պատահած երկպաւակութիւնն:

Հայութիւնի ամի առիթ ունեցանք այլեւայլ լըռգրաց պարփիս հայ ուսանողութեան սրտունն էւ ըլլուգը կարարութիւն թէ քանի մ'ազդացինք: յոր հազիւ մէկ երկու ծշմբիր ուսանողունքն իւնի հարդէնքն եւ առաջանանի պարագայ մը կայ, որ "Համալարանի" պապացն փնտացնել կը սպառնայ եւ այլ է Պարփիս հայ գաղտամանութեան կամ լուս եւս ուսանողութեան մէջ վերին ամիսներս պատահած երկպաւակութիւնն:

Հայութիւնի ամի առիթ ունեցանք այլեւայլ լըռգրաց պարփիս հայ ուսանողութեան սրտունն էւ ըլլուգը կարարութիւն թէ քանի մ'ազդացինք: յոր հազիւ մէկ երկու ծշմբիր ուսանողունքն իւնի հարդէնքն եւ առաջանանի պարագայ մը կայ, որ "Համալարանի", որ ամսաթիւնը պիտի հաստարակէ, որնց դէմ հայ ուսանողութիւնն կրտաւի ինքնքց որ ասմէք "հայ ուսանողութիւնն տիտունն հայ պաշտամինն եւ իրենց չվերպահէնն, այլ է զոր: Արդ պայ մի եւ նոյն անձնաց խութիւն է՝ որ "Համալարանի", որ ամսաթիւնը պիտի հաստարակէ, որնց դէմ հայ ուսանողութիւնն կրտաւի պարագան ըլլալ զգուշացընել ընդհանրութիւնն այս լըռգրէնս որուն համար ալ բորդութիւն դը կած է հայ լըռգրաց, զոր մենք ալ ընդունած ենք:

Ցարկայսու շնոյ ամէն հրաժարակական՝ եւ առաւել ուստամասն թէրթի առաջին պարագն է պաշտպանել և նպաստել հայ ուստանութեան յառաջարաբնաթեան, եւ մենք ալ ամենան իրաւասար կը համարիմէ անոր եւ անոր շահուց. եւ ամենենի չենք պաշտպաներ զանոնք՝ որ ուստանութեան տիրուուն եւ այսու ալ իրաւունքներն յափշտակել կ'ուղին: Սակայն մէկ կոզմոն նկատելով մեր պարբերական հրաժարակութեանց դիրք թիւր, տեսնելով ալ միտ կորմանէ հաստարակութեան ընթերցանութեան ծարաւ եւ այսպիսի թէրթերու մձ կարօն՝ սիրով կ'ողունենք սյու առաւելացն բարեց պատճառաւ՝ որ եւ նոր լրագրի մը ծագումը. թէւ ուստակութիւնը չենք սաւարի և այսուի պարապայց մէջ համարակարանին հրապարակ ելիւթ, որուն համար ալ կը վախճանք որ երկար կիսոնք չընենայ, ասկայ կը յուսունք որ պարիս հայ ուստանութեան միջոց պիտի չպահի աղուուցուն գենքերով. իւր իրաւունքներն յափշտակուներուն գէմ պատերազմեր, թէրթեւն նաևն նոր թէրթի մը հաստատելով, եւ ալ կոսի ըսել թէ առ այս պարիս հայ ուստանութեան կը պահի, կամք, աշխատ եւ կորուութիւն: “Համարաբնին” հացէն է՝ Paris, 125 Boulevard St. Michel. “Համարաբնը” լրացիք պիտի տեսնէ Յանէի մէկ տարեկան բաժանութեանն է առտասահմանի հտմար 10 ֆրանք:

4. Ենենէն “Հէսուսիւներ ու Հոյեւը բրէն գնաւուսունիւնը Մերկապատուակ նընթերցիւներն ենէսէնի սյու գրքին վայ արդէն ըստ բաւականի տեղեկութիւն անին, մասաւագու որ թարգմանութեամբ սկսուե թէրթի ընթացքին մէջ հրաժարակել ողինն: Մասնադիտաց շընաներուն մէջ սմանի կ կոտն, ուլք ընդգէմ կան, այսպէս Տոքթ. Լ. Մերկուրիւնը, որ Ենենէն համար կ'ուն թէ իւր լուծման կերպը՝ ի սկզբանէ հետէ արդէն վրկած եր ուղիւ շաղցն: Հ. Ցիմենըն՝ որ ի ողբան Ենենէն հրաժարական խոզպատճեանց այնշաբ համարաբնիւն չըր տաներ, ինչպէս անձամբ ալ կը հոսուունին Leitschrift d. deutschen Morgenländischen Gesellschaft 1899թ առողջն տեսրին մէջ (Էջ 168–180) սկսուական բորսոնկ եւ հիմական ուսութանարկութեան մը վերը յայն. ի յանդի թէ Ենենէն իրաւուն յայտն է հրաժարական արձանագրութեանց լուծման մէջ եւ թէ ոճն ալ լույնին դրհացցիւ է. Ցիմենըն չի դադարի Ենենէնին, այս գործադրութիւնուն կ կողմաց ընթերցմանց (լուծման) վայ զարմանալիք եւ ի վերջու իւր երիտար քննադատականիւնը կը փակի հետեւեալ խօսքերով: “Կարելի չէ ենթադրել որ այս անհան հոգեկան գործն՝ որ Ենենէն հրաժարական արձանագրութեանց ընթերցման մէջ կը նշալուն ի առաջիկա տարեց ընթացքին մէջ այնպէս շաշատ ամէն կազմանէ, պարաւուածած կը բավակ զատաւուիք: Ակ մազթենք որ այս ճամարու բացառութիւնը կամ համար իւր անձան յարաւեւութեամբ դիրքաց շնորհաց կամ ահանութեան շատ միտ գնենէն՝ իւր բանած ճամբան յարաւեւութեամբ շարուակեւ . . . Այս քննադատականիւնը կը մէջը

շատ հետաքրքրական կէտեր ունենալով՝ կը յու անձնը թէ յանդր թուով մեր յարդ. Ընթերցուղաց առջեւը կարենանք դնել թարգմանաբար:

ԳԵՂԱՎԵՎԱԾ ՏԵՇՈՒԹԻՒՆ

Ալեքսանդր, 30 Մայիս 1899:

Աւստրիա - Հոռագարիա՝ ներքին դաշնակցութեան (Ausgleich) տավանավի մը մէջ կը գտնուի այժմ, որուն ելքը շատ անսույց է, եւ որ թէ աւստրիական եւ թէ հովազարական պաշտօնարանին նկումն յառաջ պիտի ընթէ ըստ երեսիթին: Վեր շին օրին Սէւ եւ Թուն իջենց զիւալոր պաշտօնակիցներովն շատ յաճախ վեճ: Կայսեր առջեւը բանակցեան, առանց յաջող կէտի մը յանգելու, ցորչափ երկու պաշտօնարանը իրենց հայցակետին վրայ հաստատուն կը կենան: Աւստրիական եւ հովազարական պաշտօնական լրագիրը հաւանական կը համարին երկու պաշտօնարանց ալ հրաժարականըն, բայց թէ արդեմ այսու պիտի կարծնայ ներքին դաշնակցութիւնը դարձեալ հաստատուին այն շատ խնդրական է, ցորչափ Հովազարական շինաւակիր ծախուց 38% ը բանալու եւ ցորչափ Բանկի խնդրին մէջ անկախութիւն աննենալ կը պահնաջ: — Գաւառական ժողովներն իրենց գործունէութիւնն աւարտուած են, ի բաց առանց Ստորին-Աւստրիայինը, որը հականիւական մեծամասնութիւնն զարմանալի ժրութեամբ եւ աշխատի բազմաթիւ օգտակար օրէնքներն հաստատուած եւ կնոնուս խնդրին լուծած է, որուն համար կ'ըստի թէ այս վերջինն միւս ժողովոց կրնայ օրինակ ըլլալ: Բնականաբար ամենայն ինչ հրէական լրագրաց եւ ազատամիտ կուսակցութեան ըմաց համամատ ըրլալով ասոնք շնորհի հականիւական միծամասնութեան վրայ յարձակումներ ընելէ:

Գաղղիա: Վերջապէս ծանրացուցիչ ու նողկալի Դրէյփուսի խնդիրը կրնանը ըստի թէ լուծած է՝ այսու որ Վնուարեկ աստենին միացեալ անհակներն մինի տուին որ Դրէյփուս ուրիշ զինուորական դաստիարակում մ'առջեւն հանուի եւ դարձեալ